

navn for modstandsbevægelsens håndgranater fra England (8).

LITTERATUR: (1) 83 203; 509 1,1798,337; (2) 182 3.1,1805,331; 485 1819,46; 515 1854,175; 512 1883, 560; (3) 282 31f; 515 1854,176; 161 1906/23:2214 (Øjyll.); (4) 86 7,1862,80; (5) 634 12164; (6) 107 1936; (7) 436 8, 30; (8) 85 135.

POESI OG PROSA

Dit blomsters gyldne drøm svandt hurtigt hen; · men mindet om den brune bis besøg · din ranke ikke løber fra, min ven! *Johs Boolsen* (1). Med genskær af den sommersonne, · der nys forgyldte Nordens pol, · fremskinner, gul som en mongol, · græskarrets fulde måne *Otto C. Fønss* (2). Kæmpebladet og -ranken · over indgangsflisen gror, · bag det grønne bugner frugten · gul som smør og globusstor *Otto C. Fønss* (3) – efterlader på jorden fem-seks kuffertstore, lange frugter, tunge som sten og med en klang som jern. Man må næsten køre dem ind *Jacob Paludan* (4).

LITTERATUR: (1) 88 14; (2) 283b 29; (3) 283h 9f; (4) 694 22.

Myrte, *Myrtus communis*

Lille stedsegrønt træ hjemmehørende ved Middelhavet, med små spidse, glinsende blade og smukke hvide blomster. Hos os forhen en alm. dyrket potteplante.

Myrte begyndelsen af 1400-t ff (mirte) efter det botaniske slægtsnavn, der muligvis er afledt af et ord for 'bitter' (1).

Planten er bestanddel af et middel mod hovedpine (begyndelsen af 1400-t; 2); på Fanø bruges et eddikeomslag med myrteblade mod tandpine (o. 1880; 3).

LITTERATUR: (1) 689 2,98; (2) 15 5; (3) 494 339.

MYRTEKRANSEN

At pynte bruden med en myrtekrans, der symboliserer hendes uskyld, er her i landet en forholdsvis ny skik: Lad så bruden træde yndig for alteret, lad så myrtens krans pryde den elskelige. *Søren Kierkegaard* 1845; i Stensballe Øjylland bar bruden o. 1850 myrtekrans og sort kjole (1), i Sønderjylland indførtes skikken o. 1860-70 (2), planten fandtes i næsten alle præstegårde, og præstens kone bandt heraf brudekrans til sog-

Myrte som potteplante i vidueskarmen. Tegning af Vilhelm Pedersen til H. C. Andersens »Flaskehalsen«.

nets unge piger, som selv måtte afhente dem og da nøje blev iagttaget – viste hun tegn på graviditet, fik hun ingen krans; men også jordemoderen havde et myrte-træ, og hun var mere liberal; ellers måtte pigen stå for alteret uden myrter (3). I NVJylland kunne brudekransen lånes af modehandlersken, og bruden bestemte, hvem der skulle sætte den på hendes hoved (o. 1870; 4). Også på Røsnæs kom myrtekransen først fra o. 1860 i brug (5). Unge piger stod brud med myrtekrans og intet andet på håret, i en senere tid skiftede hun om aftenen til sort ulden kjole med hvidt slør og myrtekrans (NFyn; 6); også på Lolland o. 1870 bar hun kun myrtekrans, sløret var endnu ikke kommet på mode (7).

Myrtekransen skal bindes af brudens ældre gifte veninder.

Er myrtekransen om brudens hår · en gren fra paradishaven, · da visner den ej, men til sene år · den frisk med de yndigste blomster står, · den dufter end over graven

skrev Svend Grundtvig i et digt om sin kone Laura til deres 12-års bryllupsdag 10. december 1870 (8). Myrten, stedsgrøn og stedse rede, · når unge hjerter søgte fælles lykke · og bad om grønt til brudens uskyldssmykke *A. J. Gejlager* (9), og som myrtegrenen dufter grøn og smuk, · dufter håbets træ trods mangt et lille suk *Vilhelm Gregersen* (10). Vilhelm Gregersen, Myrte (11); Fredrik Nygaard, Myrten (12).

Friser af myrter eller en myrtekrans er anvendt som motiv på bryllupslykønskninger (13).

Det er skik, at moderen lægger en myrtekrans på en ung datters kiste (1827; 14); unge piger får et brudesmykke med myrter med i graven (NFyn; 15), i en gammel vise begravnes et dræbt brudepar i myrtelund (15).

LITTERATUR: (1) 297c 126; (2) 228e 2,638; (3) 914 1, 50; (4) 903 187; (5) 914 1,247f; (6) 760 310, 320; (7) 549 125; (8) 723 83; (9) 297 15f; (10) 307d 110; (11) 307b 125–30; (12) 664c 32; (13) 852 6,1949, 103f; (14) 356 10, 43; (15) 760 105,583.

OVERTRO

Der skal ved pigebarns fødsel plantes en myrtegren i urtepotte, så hun deraf kan tage til sin brudekrans (Odsherred; 1). Det er i Jylland meget almindeligt, at bruden stikker en kvist af sin myrtekrans i jord, gror den, spår det hende lykke og held, men går den ud, er det et ondt varsel (o. 1890; 2); hvor myrten ej gror · ej lykken bor (NVSjælland; 3), ægteskabet bliver lykkeligst, hvis bruden smykker sig med myrter hentet fra kvist fra moderens brudekrans, derfor

skal hun sætte et skud til sin datter (4). – Piger planter en myrtekvist og tænker samtidig på den, hun vil giftes med – gror den, får hun ham, og ellers ikke (5), eller man planter to kviste for et par i sognet, gror de, bliver det forlovet, men visner de, skilles parret (Fyn; 6), sml. Sankt Hansurt (s. 36). Myrten skal sættes i moderplantens urtepotte, ellers dør den af sorg (7). Det hedder dog også, at piger, som planter myrter, aldrig selv bliver gift – og gifter hun sig, får hun et ulykkeligt ægteskab (Sønderjylland; 8).

Unge piger må ikke hæge om myrten, så bliver de aldrig gift (9), får de den til at gro og trives, kommer de ikke selv til at bære den (Århusegnen), det vil i hvert fald vare længe, men visner den, sker det snart (Sorøegnen) (10); hvor myrten trives, · ej lykken gives (Røsnæs; 7); den, som myrten plejer, · aldrig kransen ejer (ØMøn; 10), hvem myrten ære, · skal aldrig den bære (Fyn; 11). Pigen med myrteheld har intet andet held, men smider gift kone en myrteplante ud, forsvinder myrteheldet og det værste kan ske (Fyn; 11). Det bringer ulykke at forære en myrte bort (7).

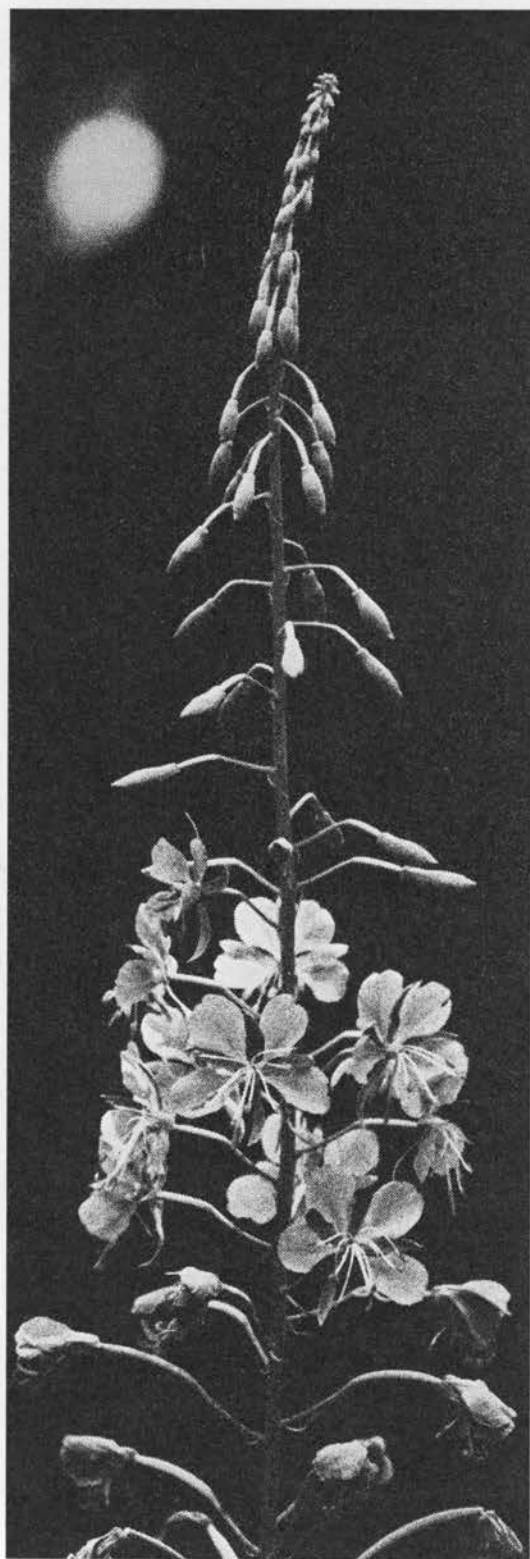
Myrten skal gives bruden fra et andet hjem for at bringe hende lykke (Holbækegnen), kun pigens mor må levere myrter til brudebuketten; kvistene må ikke skæres af andre end den, der plantede og passede myrten, ellers bringer de ulykke (Tåsinge) (10). Ung pige må aldrig flette en bruds myrtekrans, så kommer hun ikke selv til at stå brud (1887; 12). H. C. Andersens eventyr Flaskehalsen (1858) fortæller om en gammeljomfru, som dagen efter forlovelsen fik en stikling foræret, deraf skulle hun året efter tage til sin brudebuket – men den dag kom aldrig.

Taber bruden sin myrtekrans ved alteret, er det et uheldigt varsel (o. 1870ff; 13).

En blomstrende myrte varsler dødsfald (vist alm. tro; 14) i huset eller familien inden årets udgang (Sjælland; 15), derfor skal knopperne knibes af; blomstrer myrten betyder det, at ingen i huset bliver gift (Vestervig Thy; 16). – Man siger imidlertid også, at når myrten blomstrer, bliver ejeren gift (Fyn; 11), og det bringer bruden mest lykke, hvis hendes myrte har blomstret foråret før brylluppet (4).

Det skal være uheldigt at have en myrte i huset (o. 1870; 17), den bringer uheld, ulykker (Køgeegnen), en mand havde taget en myrte med hjem, men faderen smed den over hegnet ind til naboen, og kort efter døde en af dennes kalve (1). Har man døtre i huset, må en myrte ikke være der, for så bliver de ikke gift som jomfruer

(Fyn; 11) – »der er ingen grænser for, hvad ulykker en sådan kan afstedkomme« (NVSjælland; 18).

LITTERATUR: (1) 107 1944; (2) 488g 3,102; 488 9,1888,46f; (3) 684 202; (4) 65 16/8 1963; (5) 488f 3,92; (6) 466b 119; (7) 914 1,246 (Røsnæs); (8) 914 1,50; 885 2,1925–26, 61; (9) 964 2/6 1947 (VJyll.); 914 1,246 (Røsnæs); (10) 285 1929,63f; (11) 107 1963; (12) 830 8, 53; (13) 186 52; 107 1954 (Jyll.); (14) 549 133; 635 30/10 1928; 285 1929,64; 885 3, 1926–27,128; 161 1906/23:485; (15) 161 1906/23: 431; (16) 161 1906/23:1391; (17) 186 52; (18) 161 1906/23:245 (Ugerløse).

Gederams og Dueurt, *Chamaenerium, Epilobium*

GEDERAMS, *Chamaenerium augustifolium*, er en 30–125 cm høj og rank plante med lancetformede blade og i juli-august mange store violet-røde blomster i en lang pyramideformet klase. Almindelig i skove, plantager og rydninger. De firkantede kapsler indeholder talrige frø med hvid frøuld.

Navnet (1793ff) er vistnok lånt fra norsk, dyrenavnet skyldes måske, at børn eller jægere har anvendt bladene til at frembringe en brægende lyd (1), sml. græs bd. 1; -rams, se ramsløg bd. 1. *Rams(er)* Fyn, måske i marknavnet Ramsløkken ved Tommerup. *Dueurt* 1688ff, Jylland, Samsø, Bornholm, planten forhen henført til *Dueurt*-slægten, *dunurt* 1780, *pileurt* 1795; NJylland, Bornholm, blade og frø ligner piletræets; *vild nellike* Vejleegnen o. 1870, *hårblomst* Søllerød o. 1870, *røde dragoner* NSjælland o. 1870, *kat-tetarm* Århuseggen, rødterne har hvide udløbere, *ildblomst* ØJylland, optræder talrigt efter skov- og hedebrand, *skovpyrd* Viborgeggen, *rævehale* NFyn, SSjælland *ræverumpe* og *nåleurt* Bornholm, *nordisk oleander* 1841, bladene ligner oleandertræets, *sibirisk te*; navnelån fra andre arter: *høgeurt* Silkeborgeggen, *natlys* ved Grindsted, *tjærenellike* Vemmetofte. (2).

Færøerne: *hósvíkingur* Torshavn (1908) vel fordi nogen fra Hósvík har ført den smukke plante til byen; fra Island er indlånt *sigurskúvur* (3). – Grønland: *niviarsiat* 'jomfruer' (4).

Af *DUEURTERNE*, *Epilobium*, hvoraf nogle minder om *gederams*, en glat *dueurt*, *Epilobium montanum* alm. i skove og ved gærder, *kær-dueurt*, *Epilobium palustre*, i moser, lædden *dueurt*, *Epilobium hirsutum*, ved bredden af bække